

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΗΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

7

1910

ΦΩΤΟΤΥΠΗΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★

BAS. N. GRÉGORIADÈS

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— Φιλανθρωπινόν καὶ ὄχι Φιλανικόν. Ἐν τῇ τοῦ Συροπούλου (Σγουροπούλου) *Historia vera unioinis non verae* σ. 82 ἀναγινώσκονται τάδε· Μετὰ τῶν ἄλλων οὖν ἠρώτησαν εἰ ἔχει ὁ βασιλεὺς περὶ αὐτὸν τοὺς μεσάζοντας, τὸν Καντακουζηνὸν δηλονότι καὶ τὸν Νοταρᾶν· ὡς δὲ ἤκουσαν ὅτι ἔχει τὸν Φιλανικὸν καὶ τὸν Ἰάγαριν καὶ ἄλλους ἄρχοντας. . . Ἐν δὲ τῇ λατινικῇ μεταφράσει τὸ ὄνομα Φιλανικὸν εὐρίσκομεν μεταγεγραμμένον *Philantropicum*. Εἶνε προφανές, ὅτι ἐν τῷ πρωτογράφῳ ἦτο γεγραμμένον φιλανινὸν ἢτοι Φιλανθρωπινόν. Ἴδε τῆς τιαύτης συγχύσεως καὶ ἄλλα παραδείγματα ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. 5' σ. 329 κ. εἰ.

— Συμπλήρωσις εἰς τὰ περὶ τοῦ Δικεφάλου ἄστοῦ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γραφέντων περὶ τοῦ δικεφάλου ἄστοῦ ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. 5' σ. 433 κ. εἰ. ἔστωσαν καὶ τὰ ἑξῆς·

Δικέφαλον ἄστον φέρουσιν ἅπασαι αἱ ἐν τῇ μονῇ Μπαλουκλῆ ἐπιτύμβιοι πλάκες πατριαρχῶν (*Gelzer Byzantinische Kulturgeschichte*. Ἐν Τυβίγγη. 1909 σ. 38).

Ἐπὶ λίθου λευκοῦ, κειμένου ἐν τῷ ἱερῷ βήματι τῆς μονῆς Ἐλεούσης, μετοχίου τῆς παρὰ τὴν Κυλλήνην μονῆς Βλαχερνῶν, εὐρηται κακοτέχνως ἀναγεγλυμμένος δικέφαλος ἄστος μετ' ἀναγεγραμμένου τοῦ ἔτους αψιε' (Γ. Λαμπάκης ἐν Δελτίῳ Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας Ἔτος Β' σ. 47).

ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς παρὰ τὴν Χρυσοφίτισσαν δημοτικῆς σχολῆς Μονεμβασίας, ἄλλοτε ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εἶνε ἐντετυχισμένη ἐπιγραφὴ ἀναφερομένη εἰς τὸν Ἀνδρέαν Λικίνιον (1703), ἔχουσα ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους γεγλυμμένον δικέφαλον ἄστον (Ζησίου Σύμμικτα. Ἀθήνησιν. 1892 σ. 5).

Φέρεται ὁ δικέφαλος ἄστος ἐν ἐπιπεδογλύφῳ ἐν Καλάμαις ἐπὶ τῆς προσόψεως τῶν οἰκιῶν τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Γεωργίου Μπενάκη,

ὄν ἐπὶ τῆς πρώτης ὑπὸ τὸν ἀετὸν ἀναγινώσκεται 1746 MP 6 (=Μαρτίου) ΠΝ ΜΠΝ (=Παν. Μπενάκης). (Αὐτόθι σ. 6 σημ. 2).

Δικέφαλος ἀετὸς εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ ναῶ τῆς ἐν τῇ Λακωνικῇ μονῆς Ζερβίτσας (Αὐτόθι σ. 5 σημ. 2).

Ἐπὶ κρήνης τῆς αὐλῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μητροπόλεως τοῦ Μυστρά, εἶνε ἐντετειχισμένη πλάξ, ἔχουσα δεξιὰ μὲν τῷ θεωμένῳ γυγλυμμένον ἔκπωμα τι καὶ παρ' αὐτῷ τὸν δικέφαλον ἀετὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ μέρους ἐπιγράμμα τοῦ ἔτους 1802 (Αὐτόθι σ. 19-20).

Δικέφαλος ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερῶν φέρεται ἐν ἐγγράφῳ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἐν τῇ μονῇ Ῥαγίου τῆς μητροπόλεως Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν (Δ. Παναγιωτόπουλος ἐν Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως Ἔτ. ΚΘ', 1907, σ. 291).

Δικέφαλος ἀετὸς χρυσοῦς κοσμεῖ τὸν ὑπ' ἀρ. ΟΘ' Νομοκάνονα τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, γεγραμμένον ἐν Μεσσηνίᾳ τῷ 1787 (Χειρόγραφος κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Σχολῆς, συνταχθεὶς τῷ 1881 ὑπὸ Κωνσταντίνου Χειμωνίου, ὃν εἶδον τὸν Μάϊον 1910 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῷ κ. Κ. Παπαμιχαήλ).

Ὁ δ' ἐν Σμύρνῃ ἀρχαῖός μου μαθητὴς κ. Ν. Κ. Χ. Κωστῆς ἐπέστειλέ μοι τῇ 16 Ὀκτωβρίου τάδε·

α' Ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐν τῷ τεύχει δ' τοῦ ἔτους 5' τοῦ ὁμητέρου Νείου Ἑλληνομνήμονος πραγματείαν ὑμῶν περὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ τοῦ Βυζαντίου, λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰ ἑξῆς·

1) Ἐν τῇ ἐν Βουρνόβα παρὰ τὴν Σμύρνην οἰκίᾳ μας ἐπὶ τοῦ ἐκ ψηφίδων θαλασσίων χαλίκων (χοχλαδακίων) δαπέδου τῆς αὐλῆς εἰκονίζεται δικέφαλος ἀετὸς, ἔμβλημα τοῦ ποτε ἰδιοκτῆτου τῆς οἰκίας ταύτης Λούκα Φραγκίσκου Χορτάτζη, προξένου τῆς Βενετίας ἐν Σμύρνῃ († 1799) ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης Κρητικῆς οἰκογενείας ἧτις, ὡς γινώσκετε, ἀνῆγε τὸ γένος, ὡς οἱ Καλλέργαι, οἱ Βαροῦχαι καὶ ἄλλοι, εἰς τοὺς Βυζαντηνοὺς αὐτοκράτορας. Περὶ τοῦ Λούκα τούτου ἰδί ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. 5' σ. 181 καὶ ἐν τοῖς ἑμοῖς Σμυρναϊκοῖς Ἀναλέκτοις ἐν Ἀθήναις 1906 τευχ. Α' σ. 91. Τοῦ Χορτάτζη τούτου προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Σμύρνῃ, γεννηθέντος μὲν ἐν Ναυπλίῳ περὶ τὸ 1714, θανόντος δ' ἐν Σμύρνῃ τῇ 5 Ἀπριλίου 1799, τὴν εἰκόνα ἀποστέλλω ὑμῖν ἐν φωτογραφίᾳ λη-

φθείση ἐκ τοῦ πρώτου τύπου, εὐρισκομένου ἐνταῦθα παρὰ τῷ Ἀγγλῷ κ. Whitball, ἀπογόνῳ αὐτοῦ.

2) Ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς αὐλῆς τῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ὑπάρχοντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1632, πλὴν πολλὰς ἀνοικοδομηθέντος εὐρίσκονται δύο τρεῖς πλάκες, δυστυχῶς ὁμως ἀνεπίγραφοι, παρίστανται τὸν δικέφαλον αἰτὸν, ἓνα δὲ ἐστεμμένον διὰ στέμματος ὡς τὸ τῶν κοιιτῶν ὁμοιῶνται. ».

Ὁ δὲ πρηνεγόμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης ἐν Τεργέστη κ. Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτης ἔγραψέ μοι τὰ ἐξῆς:

ΛΟΥΚΑΣ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΧΟΡΤΑΤΖΗΣ

« Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν οἰκογενειῶν αἰτινες σύμβολον εἶχον αἰτὸν δικέφαλον πρέπει νὰ προστεθῇ. ὅτι ἡ ἐν Καλάμας ἱστορικὴ οἰκογένεια Μπενάκη φέρει οἰκόσημον τὸν δικέφαλον αἰτὸν, ὅπερ τιμητικῶς ἀπενεμήθη αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ῥωσικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μεσσηνίας ἐπὶ Ὀρλώφ τῷ 1769 διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἃς προσέφερον ὁ πρωτοστατήσας κατ' αὐτὴν Παν. Μπενάκης, προὔχων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ οἰκόσημον τοῦτο τοῦ δικεφάλου αἰτοῦ ἀναπαρίσταται ἐπὶ μαρμάρου ἄνωθεν

τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς οἰκίας τοῦ νῦν δημάρχου Καλαμῶν κ. Παν. Ἐμ. Μπενάκη, ἀναπαρίστατο δὲ καὶ ἐπὶ ἑτέρας πλακὸς ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τῆς οἰκίας τοῦ Λιμπερίου Μπενάκη, ἥτις ὁμως πρὸ τριστίας ἐν Καλάμας λόγῳ ῤυμοτομίας κατεδαφίσθη, δὲν γνωρίζω δὲ τί ἀπέγινεν ἡ πλάξ, ἥτις ἦτο ἔργον τῶν ἀρχῶν τοῦ 10' αἰῶνος.

Ἄ ἐπὶ ὑφασματος δὲ φέροντος αἰτὸν μονοκέφαλον ἢ δικέφαλον πατοῦσι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν, ὅτε ἀπαγγέλουσι τὸ σύμβολον τῆς πίστεως. Ἐξηγοῦσι δὲ τοῦτο, ὅτι ὡσπερ ὁ αἰτὸς ἀφ' ὑψηλοῦ ἐπιβλέπει πρὸς τὴν γῆν, οὕτω καὶ ὁ ἀρχιερεὺς πρέπει

νά ἐφορεύῃ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ παροικίᾳ διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμνίου του· ἐγὼ ὁμῶς νομίζω ὡς Βυζαντινακὴν τὴν συνήθειαν.

α' Ὁμοίως ἀντὶ ἐγκολπίου φέρει δικέφαλον ἀετὸν καὶ ὁ ἐκέστος ἀρχιεπίσκοπος Συναίου, πολῦτιμον τῆς μονῆς Σινᾶ κειμήλιον β.

— Νέαι συμβολαὶ εἰς τὰ περὶ Γατελούζων. Ὁ ἐν Ῥώμῃ φίλος κ. Οὐίλλιαμ Μίλλερ ἐπίστειλέ μοι τὴν ἐξῆς νέαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Γατελούζων.

α' Ἰπάρχει καὶ ἄλλη ἀπόδειξις, ὅτι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἔχει ἡ χρονολογία ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς Γενούης, ἐν ᾧ μνημονεύεται ὁ Φραγκίσκος Β' Γατελούζος ὡς ζῶν ἔτι τῇ 25 Μαΐου 1409 κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Παρισίον ἀνώγειον, ἀναγράφοντα ὡς ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὸ 1404 (Πρὸβλ. Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. 5' σ. 40, 492). Πράγματι ἔχω ὑπ' ὄψιν ἐγγραφοὺς ἐκ τῶν ἐν Μελίτῃ ἀρχείων (Libri Bullarum, XXIV, (1409-16, φ. 1945), φέρον χρονολογίαν 12 Ἀπριλίου 1409, ἐν ᾧ οἱ Ῥοδιοὶ ἱππῶται γράφουσι τῷ Jacobo Gathalusio inclito domino Methelini καὶ τῷ domino Nicholoso Gathelusio honorabili domino Eney (= Αἰνου). Νομίζω δὲ, ὅτι ὁ Centurione λέγεται procurator domini Francisci Gateluxii domini Metelini τῷ 1409, διότι ὁ Ἰάκωβος ἦτο ἀκόμη ἀνήθοσ.

α' Ἐκ δὲ τοῦ Βατικανικοῦ Cod. lat. 5250 μαθάνομεν, ὅτι Κυριακὸς ὁ Ἀγκωνίτης, ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον Ἴμβρον τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1444, εἶδεν ἐκεῖ Manuelem Asanium virum ex Byzantio nobilem, et ejus insulae pro Johanne Paleologo Imperatore benemerentem praesidem, quem et arcem ipsam duas jam ex partibus noviter condidisse comperimus. Ἴδε τοῦ κώδικος φ. 11.

α' Ἡ νῆσος Ἴμβρος λοιπὸν δὲν ἀνήκεν εἰς τοὺς Γατελούζους, ἀλλ' εἰς τὴν βυζαντιακὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ τὸ ἔτος 1444.

Κυριακὸς ὁ Ἀγκωνίτης ποιεῖται μνείαν τῆς νέας ἐν Σαμοθράκῃ πόλεως, τὴν ὁποίαν ᾤκοδόμησεν ὁ δυνάστης τῆς νήσου Παλαμῆδος ὁ Γατελούζος, λέγων ἐν μὲν τῷ φ. 19⁶ τοῦ Βατικανικοῦ κώδικος τάδε· Ad capsulum novum ex Palamede oppidum, ἐν δὲ τῷ φ. 14⁶ λέγων Ad V. Kal. Novemb. ex Imbro insula Lemnea devectus cymba Aenum antiquam in Thracia ab Aenea profugo conditam civitatem venimus. Ubi Palamedem Gatalusium eiusdem

urbis et Samothracii principem duobus cum filijs Georgio ac Dorino invenimus, et cum his Christophorum Dentutum Genuensem clarissimum nostrum et Myricum comitem amicissimum Revisi, et eiusdem principis optimum secretarium Franciscum Calvum virum humanissimum diligentissimumque. Qui primi principes et eximij viri me postquam perhuc mane susceperant, omnia civitatis insignia mihi quam solertissime ostenderunt. Et primum extra urbem ad v Stadia a moenibus amotum vidimus insignem illum Priamidæ Polydori tumulum magno terrarum aggere compositum ἅ collis verticem. Αἱ ἐπόμεναι λέξεις μετὰ ταύτας ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ *G. B. de Rossi* Inscriptioes Christianae Urbis Romae, Τόμ. Β' Μέρ. Α' σ. 370 σημ. 1, διὸ δὲν ἐπαναλαμβάνω αὐτὰς ἐνταῦθα. Δεικνύουσι δὲ ταῦτα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Γατελούζων περὶ τῆς ἀρχαιολογίας.

α Ἐν δὲ φ. 12 - 13 τοῦ κώδικος λέγει ὁ Κυριακός, ὅτι ἐν Θάσῳ ὁδηγοὶ τοῦ ἦσαν ὁ *Karulus Grimaldi* καὶ ὁ λόγιος *Johannes Nouariensis*. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας δὲν ἐνόησεν ὁ *Colucci* Delle Antichità Picene (ἐκδ. Fermo. 1792. Τόμ. ΙΕ' σ. CXXXVIj) εἶναι αἱ ἐξῆς· Ὁ Κυριακός ἦτο εἰς τὴν Ἁγίαν Λαύραν ἐν Ἄθῳ, καὶ λέγει, ὅτι οἱ καλόγηροι τὸν ἐδέχθησαν πολὺ φιλοξένως.

α Ἐν δὲ ταῖς ὑπὸ τοῦ Κυριακοῦ λεγομένοις *Visio Palamedis Francisci que Gatalusiorum Aeni Thasiique principum praeclarorum litteris* σημειωτέον, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενος *Franciscus* ἦτο ὁ Φραγκίσκος Γ', υἱὸς Δορίνου Α' τοῦ ἐκ Λέσβου καὶ δυνάστης τῆς νήσου Θάσου ἐν ἔτει 1444 - 5. Καὶ ὁ μὲν *Hops* ἠγνόησεν αὐτὸν, ὁ δὲ *Colucci* Τόμ. ΙΕ' σ. CXXXVI-CXLI ἔχει πολλὰ περὶ αὐτοῦ ».

Ὁ ἐν Σμύρῃ ἀρχαῖός μου μαθητὴς κ. Ν. Κ. Χ. Κωστῆς ἐγραψέ μοι τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1910· α Ἐν σχέσει πρὸς τὰ περὶ Γατελούζων γραφέντα ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι πέμπω ὑμῖν τὸ ἐξῆς σημείωμα τοῦ ἐν Σμύρῃ κ. Μιχαὴλ Στεφανίδου, γραφέν τῇ 16 Ἰουνίου 1910 καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῇ Ἁμαλθείᾳ τῆς Σμύρνης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἐπιγραφικὰ Λέσβου·

α Ἐν τινι περιβόλῳ τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ φρουρίου ἐπὶ μαρμάρου

φαιού (021 X 050), συνεκτισμένου εἰς πρᾶστέτην μικρᾶς θύρας, ἀνέγνωσα τῇ 13 Ἰουνίου τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον ἐπιγραφὴν·

NCPISETM·A·CP·D·D (;)
 NICOLAI CAELVXI
 -n- -o-
 MITILENI & CDNI·HEC
 LOGIA CONSTRVCTA
 -n-
 FVIT·ANO·A NATIVI
 TATE SALVATORIS
 -n- -n-
 NOSTI·IHV·XPI·
 MCCCCLX &
 MEMORIA RACIO
 PROVIDECIA DOCILLI (;)
 CAVCIO &

α Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, πολλῆς ἱστορικῆς σημασίας, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Νικολάου Γατελούζου (1458-1462), προχειρῶς παρατηροῦμεν τάδε· Ὁ πρῶτος στίχος περιλαμβάνει βεβαίως τοὺς τίτλους τῶν Γατελούζων: M=Magnificus; D=Dominus;... Τὸ ὄνομα τοῦ Γατελούζου γράφει Gaieluxus. Ὁ Νικόλαος Γατελούζος λέγεται Κύριος τῆς Μυτιλήνης καὶ τοῦ CDNI (=λέξις συνεπτυγμένη δηλοῦσα;). Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νικολάου τῷ 1460 ἰδρύθησαν ἐν Μυτιλήνῃ λογεῖα (Logia)· τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναγράφεται συνεπτυγμένως ἑλληνιστὶ IHV XPI¹ α.

α Ἐκ δὲ τῶν ἐν σ. 488 κ. ε. τοῦ 5^ο Τόμου τοῦ Νέου Ἑλληνομνημονοῦ ἀνακαινωθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Μίλλερ πρὸς ὑμᾶς εἰκάζω, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης παραναγνωσθὲν CDNI δηλοῖ AENI, ἧς πόλεως ἦσαν ὁμοίως δυνάσται οἱ Γατελούζοι α.

Εἰς τάνωτέρω προσθέτω, ὅτι ὁ ἐν ἔτει 1384 σεισμὸς τῆς Λέσβου, ἐξ οὗ ὁ φόνος τοῦ Φραγκίσκου Γατελούζου, οὐ μνημονεύει ὁ Ἀνάου-

¹ Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, καίπερ κακῶς ἐκδομένην, ἀναδημοσιεύομεν ἐνταῦθα, ὅπως δοθῇ ἀφορμὴ ἀναθεωρήσεως καὶ ἰπανεικδόσεως αὐτῆς. Ἄντι NOSTI γραπτέον NOSTRI καὶ ἀντί PROVIDECIA γραπτέον PROVIDENCIA.

μος τῶν Παρισίων (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Σ' σ. 45 κ. ἑ.) ἀναφέρεται καί ἐν χρονικῷ σημειώματι τοῦ κώδικος 88 τῆς ἐν Ἄνδρῳ μονῆς Ἀγίας. Ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Ζ' σ. 144 ἀρ. 73, ὅπου ἐκ τυπογραφικοῦ παραρτήματος φέρεται τὸ ἔτος 1374 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1384.

Τέλος δὲ παρατηρῶ, ὅτι ἐκ παραδρομῆς ἐλέχθη ἐν σ. 87 τοῦ Τόμου Ζ' τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος, ὅτι οὐδεὶς γίνεται λόγος ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν κκ. Bassi καὶ Martini περὶ τῆς αὐτόθι ἐκδιδομένης ἐπιστολῆς τοῦ Δομνίκου Γατελούζου. Ἀπ' ἐναντίας αὕτη εὑρηται ἐκδιδομένη ἐν σ. 428 τοῦ εἰρημένου καταλόγου, ἀλλὰ μετὰ τινῶν παραγκνῶσεων καὶ ἄνευ τινὸς σχολίου.

— **Ἡ παρειακὴ συλλογὴ σιγγιλλέων.** Ὁ φίλος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας κ. Σωκράτης Κουγίας ἀνεκοίνωσέ μοι τάδε·

«Μελετήσας κατὰ τὸ θέρος 1909 ἐν Παρισίοις τὴν ἐν τῇ ἐκστὶ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένην συλλογὴν τῶν πατριαρχικῶν σιγγιλλίων, περὶ ἧς ἐγένετο μακρὸς λόγος ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Γ' σ. 377 κ. ἑ., ἀνακοινῶ ὑμῖν συμπεράσματά μου περὶ τῆς πρώτης προελεύσεως τῆς συλλογῆς ταύτης, ἐξαγόμενα ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἑγγράφων.

Ἡ αὕτη συνεκροτήθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχίαν. Οὗτος διορίσας διαφόρους ἐξαρχικὰς ἐπιτροπὰς ἀποτελουμένας ἐκ δύο ἀρχιερέων, προσλαμβάνοντων καὶ τὸν ἐκασταχοῦ ἐπίσκοπον τῆς χώρας ὡς τρίτον, παρήγγειλεν ὅπως ἐπισκεφθέντες οὗτοι τὰ διάφορα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μοναστήρια ἐπιδώσωσιν ἰδιοχείρως ἢ μᾶλλον ἀναγνώσωσιν εἰς τὰ ἡγουμενοσυμβούλια ἐγκύκλια πατριαρχικὰ γράμματα καὶ διερμηνεύσωσι διὰ ζώσης τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, τὸ ὅποιον, ἀποβλέπον εἰς μυστικούς ἐθνικούς σκοπούς, ἦτο ἐν πολλοῖς, δι' εὐνοήτους λόγους, σκοτεινὸν καὶ ἀσαφές. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 92 ἑγγράφῳ τῆς ἄνω συλλογῆς, ἀπαντήσῃ τῆς ασταυροπηγιακῆς μονῆς τῶν παμμεγίστων ταξιαρχῶν, τῆς εὑρισκομένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Δαμαλῶν τῇ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου καθηγουμένου καὶ ὑποβεβαιουμένη ὑπὸ τοῦ Δαμαλῶν Νεοφύτου ἀπὸ α' Δεκεμβρίου 1797 ἀναγινώσκομεν τάδε· α. . . . ἐπισκίφθησαν τὸ μοναστήριον οἱ ἄγιοι ἑξαρχοὶ οἵτινες συναθροίσαντες πάντας ἡμᾶς ἀνέγνωσαν πάνθ'

ὄσα περ ἀνά χεῖρας ἔφερον προσκνητὰ ἡμῖν ἐκκλησιαστικά γράμμα-
τα, μᾶς ἐξήγησαν ἐπομένως καὶ ὄσα ἐν αὐτοῖς νοηματώδη ἐμ-
περιείληπται· ἀφρήθη ὁ φόβος ὁ προὔπαρχων ἡμῖν διὰ τῶν δρα-
στηρίων λογίων τους καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰδέθημεν μετὰ πάσης χαρᾶς
τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀπόφασιν. . . »· Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 94, ἀπαντήσαι
ατοῦ μοναστηρίου Ἁγίων Ταξιάρχων τοῦ καλουμένου Βελιδίου τοῦ
ἐν Αἰγίῳ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου Γρηγορίου τὸν
Ἰουλίῳ τοῦ 1797 καὶ συνοδευομένη ὑπὸ πενιχροῦ καταλόγου τῆς
μοναστηριακῆς οὐσίας, ὃν ὁμως προσυπογράψουσιν οἱ τρεῖς πατριαρ-
χικοὶ ἑξαρχοὶ Νεόφυτος (τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς δυσξέυμβλητον),
Παῦλος Ἄρτης καὶ ὁ Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν, ἀναγινώσκομεν·
καὶ οἱ ἅγιοι ἑξαρχοὶ. . . μᾶς ἐξήγησαν μὲ μίαν ξεχωριστὴν στωμυ-
λίαν καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς (τοῖς γράμμασιν) ἐμπεριεχόμενον ἐκκλησιαστι-
κὸν γόημα· μᾶς ἀπέδειξαν τελευταῖον δι' ἐπιχειρημάτων πιθανωτά-
των τὸν σκοπὸν, τὸ τέλος τῆς τοιαύτης καταγραφῆς. . . ».

«Οἱ διάφοροι πατριαρχικοὶ ἑξαρχοὶ περιώδευσαν τὰς ἐλληνικὰς μο-
νάς κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1797 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1798· τοῦτο ἐξά-
γεται ἐκ τῶν χρονολογιῶν τῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀποσταλέντων
λογαριασμῶν καὶ λοιπῶν ἐγγράφων τῶν μονῶν, αἵτινες συμπίπτουσιν
ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1797 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1798. Ἐπὶ τῇ βάσει
δὲ τῶν χρονολογιῶν τούτων δύναται μάλιστα καὶ τὸ δρομολόγιον τῶν
ἑξαρχικῶν ἀποσταλῶν, ἰδίᾳ τῆς Ἡελοποννησιακῆς, ἀκριβέστερον νὰ
καθορισθῇ.

»Διὰ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια ἐκόμιζον οἱ ἑξαρχοί,
ἐζητεῖτο λογαριασμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐκάστου μοναστη-
ρίου καὶ λεπτομερῆς καταγραφή τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημά-
των καὶ ἐν γένει τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ· προσέτι δὲ καὶ ἡ ἀποστολὴ
εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῶν παλαιῶν σιγιλλίων, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τού-
των ἐκδοθῶσι νέα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Μετὰ πόσης προθυμίας ἐσπευ-
σαν τότε οἱ μοναχοὶ ν' ἀποκριθῶσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν παραγγελίαν τῆς
μητρὸς Ἐκκλησίας, μαρτυρεῖ ἡ Παρισιακὴ συλλογὴ τῶν 124 ἐγγρά-
φων, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀπαντήσεις τῶν ἐλληνικῶν μονῶν μετὰ
λογαριασμῶν, καταγραφῶν καὶ τῶν παλαιῶν αὐτῶν σιγιλλίων. Ὡς
τεκμήριον τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα
ἀπόσπασμα ἐξ ἐνὸς τοιοῦτου ἐγγράφου, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐκδώσω

τουτο ὀλόκληρον προσεχῶς μετ' ἄλλων ὁμοίων τῆς συλλογῆς, ἄτινα ἀντέγραψα ἐν Παρισίοις. Εἶναι ἐκ τοῦ ἀριθ. 135, ἀπαντήσεως τῆς παρὰ τὰς Καλάμας μονῆς Διμνιόθης ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τοῦ καθηγουμένου αὐτῆς Παρθενίου τὴν 4 Ἰανουαρίου 1798. α. . . περιερχόμενοι οἱ ἅγιοι ἑξάρχοι, κατήνησαν καὶ πρὸς τὴν εὐτέλειαν τῆς ταπεινῆς μας μονῆς, . . . οἵτινες ἐν ὑπηκόῳ πάντων μᾶς ἀνέγνωσαν τὰς ἐκκλησιαστικὰς πρώτας καὶ συνοδικὰς ἐπιστολάς, τὴν τε δευτέραν πατριαρχικὴν καὶ προσκυνητὴν ἡμῖν ἐπιστολὴν, τῶν ὁποίων ἀφοῦ ὑπ' αὐτῶν διερμηνευθέντες ἐκαταλάβαμεν τὸν θεϊότατον σκοπὸν, ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ πρὸς τὴν τῶν μοναστηρίων ὠφέλειαν ἀφορᾷ, . . . μᾶς ἐζήτησαν λογαριασμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων μας, καὶ καταγραφὴν τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων μας· καὶ λοιπὸν εὐθύς δεδώκαμεν αὐτοῖς τὸν λογαριασμὸν (παρόντος καὶ τοῦ ἁγίου Μονεμβασίας) τῆς ἑσοληψίας μας, κατεγράψαμεν καὶ τὴν ὑπαρξιν τῶν ὄντων μας, ὅπερ κατάστιχον ἐνυπόγραφον ἰδώκαμεν αὐτοῖς· ὁμοίως καὶ τὸ σιγγίλλιον γράμμα μας, βούλλαν διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐξ ἀρχῆς, δὲν ἔχομεν μῆτε ἡμεῖς, . . . ὁ ἅγιος Βασίλειος, Χρυσόστομος καὶ ἅγιος Θεόδωρος, ὅπου εἰς τὸ σιγγίλλιον φανερόνται διὰ μετόχια. . . ἅς μὴ γραφοῦν εἰς τὸ σιγγίλλιον· ἡ ἅγια Τριάς ὅπου καὶ αὐτὴν φανερόνται τὸ σιγγίλλιον καὶ αὐτὴ ἔχει ἰδίον τῆς σιγγίλλιον καὶ διὰ τοῦτο νὰ μείνη καὶ αὐτὴ ἔξω τοῦ σιγγιλιώδους γράμματος. . . ».

Ἔτερον μαρτύριον τῆς ὑπὸ τῶν ἑξάρχων περισυλλογῆς τῶν σιγγιλλίων καὶ τῆς ἀποστολῆς τούτων εἰς τὸ Πατριαρχεῖον εἶναι τὸ ὑπ' ἀρ. 124 ἔγγραφο, ἀναφορὰ, δι' ἧς ὁ ὑπογεγραμμένος Ἀμυκλῶν Νικηφόρος ἀναγγέλλει τὸν Μάρτιον τοῦ 1798 τὴν προτέραν ἀποστολὴν σακκουλίτζας ἐμπεριεχούσης σιγγίλλια τῶν μονῶν Λακεδαιμονίας καὶ τὴν νῦν ἀποσταλὴν καὶ ἄλλων. "Ὅτι δὲ τὰ σιγγίλλια ταῦτα εἰσῆχθησαν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προσμαρτυροῦσιν αἱ ἐπὶ τοῦ νότου τούτων περιλήψεις, αἵτινες, ὡς ὀρθῶς παρατηρήσατε (Νέου Ἐλληνομνημονος Τόμ. Γ' σ. 378), εἶναι γεγραμμένα μίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ χειρὶ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἀρχομένου, τῇ χειρὶ δηλαδὴ τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἀρχιεποφύλακος ἢ πρωτοκολλητοῦ.

Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι 705-708 τοῦ Suppl. grec τῆς Παρισιακῆς Βιβλιοθήκης ἀποκείμενα ἔγγραφα ἀποτελοῦσι βεβαίως μέρος μόνον τῆς ὅλης συλλογῆς τῆς καταρτισθείσης τῇ παραγγελίᾳ τοῦ ἀειμνήστου

Ιεράρχου· ἀλλ' ὅσον δῆποτε ἀτέλης καὶ ἂν εἶναι αὐτῇ, μᾶς παρέχει εἰδήσεις διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸ κτηματολόγιον τῶν ἑλληνικῶν μονῶν.

«Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο νὰ ἐρευνηθῶσιν ἐπιμελείστερον καὶ ἀκριβέστερον τὰ τῆς πατριαρχικῆς ἐκείνης ἀποστολῆς, ἣτις ἐμπνευσθεῖσα ὑπὸ τοῦ καθαγιασθέντος ἰθναμάρτυρος τοῦ Γένους, εἶχεν ὄντως ἀθειότατον τὸν σκοπὸν», τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου, ὁ ὁποῖος ἕκτοτε παρεσκευάζεται καταλλήλως ὅπως πρωτοστατήσῃ εἰς τὸν ἔθνικὸν ἀγῶνα».

— **Γεώργιος Βρανᾶς ὁ Ἀθηναῖος.** Ὁ ἐν Ῥώμῃ φίλος κ. Οὐίλλιαμ Μίλλερ ἀνεκοίνωσέ μοι τῇ 21 Μαΐου λήγοντος ἔτους τὰδε ἀπὸ τοῦ κ. Maitland Thomson, λογίου ὑπαλλήλου τῶν ἀρχείων τῆς Σκωτίας (Scottish Record Office) ἑλαβὸν τὴν ἐξῆς πληροφορίαν. Ἐν τινι ἰγγράφῳ τῶν ἀρχείων ἐκείνων εὑρε μνημονευόμενον τὸν Georgium de Brana quondam dominum Athenarum ἐν ἔτει 1485. Γινώσκομεν δὲ περὶ τοῦ Brana (Βρανᾶ) τούτου, ὅτι ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος πρῶτον μὲν τοῦ ἐν Ἰρλανδίᾳ Dro-more, εἶτα δὲ τοῦ Elphin. Ἴδε *Ware Hibernia Sacra* ἐκδ. 1717 σ. 93, παρ' ᾧ ὀνομάζεται Georgius Brannus, natione Graecus, patriae Atheniensis, procurator hospitalis S. Spiritus in Saxia. Ὑποθέτω δὲ, ὅτι ἦτο μέλος τοῦ γνωστοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου. Τὸ Dominus Athenarum εἶναι μετάφρασις ἐσφαλμένη τῆς λέξεως ἄρχοντος. Γινώσκομεν δὲ καὶ Θ. Βρανᾶν ἐπίτροπον Λήμνου τῷ 1447».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δίδεται μοι ἡ ἀφορμὴ νὰ ὑπομνήσω ὅσα ἀλλαχού (Ἐπιτηρὶς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσού Ἔτ. Α', 1896, σ. 162), ἔγραψα περὶ τοῦ οἴκου Βρανᾶ ἐν Ἀττικῇ καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὀνομασίας τῆς ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ χωρίῳ μονῆς Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Βρανᾶ. Αὕτη ὑφίστατο ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ἂν ὀρθῶς ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ὁ μακαρίτης Νερούτσος ἐν τῇ πολυθρυλήτῳ καὶ σπουδαιοτάτῃ διὰ τὴν μεσαιωνικὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀττικῆς ἐπιστολῇ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' πρὸς Βεράρδον τὸν πρῶτον Λατίνον ἐπίσκοπον Ἀθηνῶν τῇ γραφείᾳ τῷ 1208.

— **Τὸ χωρίον τῆς Αἰγυαλείας Δημητροπούλου.** Ἐν σ. 295 κ. ε. τοῦ Τόμου 5' τοῦ Νίου Ἑλληνομνήμονος ἐπιποιησάνην

λόγον περί τοῦ ἐν τῷ δήμῳ Αἰγίου χωρίου Δημητροπούλου, ὅπερ ἔχει τὸ ὄνομα πιθανώτατα ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα Κωνσταντίνου Δημητροπούλου τοῦ ἱερονομαζομένου Ἑβραίου. Καὶ κατὰ μὲν τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα εὐρίσκομεν κατὰ ταῦτόθι εἰρημμένα τὸ χωρίον Δημητροπούλου προσηρτημένον εἰς τὴν μονὴν Πεπελενίτσης. Τὸν δὲ δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ χωρίον εὐρίσκεται ὄν μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Μανθάνομεν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Βενετίας τῷ κοινῶς λεγομένῳ Archivio dei Frari κώδικος ὑπ' ἀρ. 680 Miscellanea, περιέχοντος κτηματολόγιον (Catastico) τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ Territorio di Romania dal quale ha il nome la Provincia, ἐν ᾧ περιλαμβάνεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν χωρίων καὶ κτημάτων τῆς περιοχῆς Αἰγίου μετὰ καὶ τοῦ ὀνοματολογίου τῶν ἰδιοκτητῶν. Ἐν τῷ Κτηματολογίῳ τούτῳ, ἀποπερατωθέντι μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου κατόπιν πολυετοῦς ἐργασίας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μηχανικοῦ Φραγκίσκου Vandeyk τῷ 1700, ἐν φ. 84α, ἀναγινώσκομεν τὰδε Territorio di Vostiza. Dimitropulo Metochi del Monas^o di S Michel Arcangelo. Προτάσσεται δ' ἐν μικρῷ τὸ πολύχρωμον διάγραμμα τοῦ χωρίου Δημητροπούλου, καὶ ἔπεται εἰς αὐτὸ μικρὸν ὑπόμνημα, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων *Il confine di questo metochio principia*. Ἐπακολουθεῖ δὲ σύλλαβος τῆς ἐκτάσεως, τῶν οἰκιῶν, τῶν κτημάτων, τῶν δένδρων, τῶν κτηνῶν κτλ. Τὸν δὲ χρόνον καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὸ χωρίον Δημητροπούλου ἀπὸ τῆς μονῆς Πεπελενίτσης περιῆλθεν εἰς τὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀγνοοῦμεν, ὡς καὶ ὅν ἡ μονὴ αὕτη εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν Ταξιαρχῶν.